

1. UVOD

Porezi postoje u svim državama, nezavisno od njihovog društveno-ekonomskog i političkog uređenja. Na svakom stepenu svog razvoja država se suočavala sa različitim zadacima, a za izvršenje tih zadataka bila su joj neophodna određena finansijska sredstva. S obzirom na to razvoj poreza i poreskih sistema je usko povezan s istorijskim razvojem države i državnih funkcija. Uloga poreza se vremenom mijenjala. Tako na primjer porezi u staroj Grčkoj nisu bili obavezno davanje, već poklon. Međutim, od dobrovoljnog priloga porezi su postepeno postajali obavezna davanja, naročito u vrijeme velikih ratova koji su zahtijevali velike izdatke. S druge strane od sporadičnog i vanrednog prihoda, porezi vremenom postaju stalni i redovan prihod države.

Osnovni vid prikupljanja finansijskih sredstava u modernoj državi jeste putem naplate poreza. Svi ostali vidovi prikupljanja novca u državni budžet su ekonomski manje izdašni. Stoga ne čudi što se porezima posvećuje posebna pažnja i što se naplata poreza pristupa sa različitim stajalištima (ekonomskih, pravnih, socioloških, psiholoških i drugih). Predstavljaju najznačajni vid prikupljanja novčanih sredstava u svakoj državi, a nazivamo ih „stubom nosačem“ obezbjeđivanja sredstava za finansiranje javnih rashoda.

Bitna definicija poreza je da su to obavezna javna davanja koje država uzima od osobe ili preduzetnika kako bi s prikupljenim novcem mogla finansirati javne rashode za dobra i usluge kojima se koristimo gotovo svakodnevno. Javna dobra su: javno obrazovanje, javna zdravstvena zaštita, javna sigurnost na našim ulicama, parkovi, zaštita vode i vazduha i sl. Svaka država nastoji primijeniti dobar poreski sistem, pa se slijedom toga poreski sistem temelji na nekoliko bitnih načela i to: efikasnost, pravednost, izdašnost, jednostavnost i stabilnost. Iz navedenih načela možemo zaključiti da je veoma složeno napraviti dobar poreski sistem jer se u praksi događa da su ta načela obično suprotstavljena te ni jedan poreski sistem ne uspijeva poštovati podjednako sva načela. Cilj dobrog poreskog sistema je da porez što manje utiče na odluke potrošača o potrošnji ili odluke proizvođača o proizvodnji.

Prvi dio ovog specijalističkog rada „Pojam i osnovne karakteristike poreskog sistema“ definiše ciljeve i granice oporezivanja. Glavna tema rada je porez na dohodak, koga mnogi zovu „kraljem među porezima“ jer zauzima središnje mjesto u poreskim sistemima savremenih država.

1.1 Predmet istraživanja

Porez na dohodak je jedan od najznačajnijih direktnih poreza. Za državu je značajan zbog svoje finansijske izdašnosti, ali je poznat i po brojnim problemima prilikom utvrđivanja objekta, osnovice oporezivanja i poreskih olakšica i oslobađanja. Zbog toga predstavlja veliki izazov i za Poresku upravu u kojoj sam i ja zaposlena. Uspješno i pravedno utvrđivanje poreza na dohodak predstavlja i uspješan poreski sistem države.

1.2 Cilj istraživanja

Cilj istraživanja je upoznavanje sa svim vrstama prihoda koje obveznici ostvaruju i poreske olakšice i oslobađanja na koja imaju pravo, a zbog povećanja kvaliteta mog svakodnevnog rada i mogućeg napredovanja u službi.

1.3 Hipoteza rada

Svi građani bi trebali biti svjesni da je plaćanje poreza neophodno zbog izdržavanja države i njenih institucija, koje nam pružaju zaštitu i podmirenje kolektivnih potreba društva. Sa druge strane država mora voditi računa o načelu „pravednosti“ naplaćivanja poreza. Svaki poreski obveznik bi trebalo jasno da zna šta treba da plati, kada i u kom iznosu. Plaćanje bi trebalo biti srazmjerno dohotku kojeg obveznik ostvaruje.

Osnovna hipoteza rada bi bila:

- Da bi se postigla veća naplativost poreza potrebna je transparentnost rada poreskih organa.

1.4 Metode istraživanja

Istraživanje u ovom radu bazirano je na relevantnoj literaturi iz oblasti javnih finansija, zakonskim i podzakonskim propisima koji uređuju materiju javnih prihoda i praksama i iskustvima Poreske uprave Republike Srpske na planu kontrole i naplate poreza na dohodak.

1.5 Struktura rada

Ovaj rad prikazan je u šest međusobno povezanih cjelina.

Prvi dio: Uvodni dio koji se sastoji od kratkog uvoda, predmeta, cilja istraživanja, hipoteze rada i metode istraživanja.

Drugi dio objašnjava pojam i osnovne karakteristike poreskog sistema.

Treći dio analizira glavnu temu specijalističkog rada: poresku osnovicu, oslobađanja, umanjenje poreske osnovice, prihod po osnovu ličnih primanja, prihod od samostalne djelatnosti, zajedničko obavljanje samostalne djelatnosti, gubitak iz samostalne djelatnosti, djelatnost malog preduzetnik te knjige i evidencije

Četvrti dio obrađuje oporezivanje prihoda po osnovu ličnih primanja.

Peti dio analizira oporezivanje transakcija između povezanih lica, a šesti dio poreske prijave i poreska plaćanja.